

GIUSEPPE VERDI'NİN MACBETH OPERASI ÜZERİNE REJİ DÜŞÜNCEİ

Ayşe DAĞIŞTANLI

Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuarı, Sahne Sanatları Bölümü, Opera Anasanat Dalı, Arş. Görevlisi
aysedagistanli@hacettepe.edu.tr ORCID NO: 0000-0002-6187-0339

Dağıştanlı, Ayşe. "Giuseppe Verdi'nin Macbeth Operası Üzerine Reji Düşüncesi". idil, 108 (2023 Ağustos): s. 1175–1185. doi: 10.7816/idil-12-108-10

ÖZ

Bu çalışmada, 19.yüzyıl opera bestecilerinden olan G. Verdi'nin, W.Shakespeare'in "Macbeth" adlı trageyasından esinlenerek bestelediği opera yapıtı üzerine bir sahneleme düşüncesi incelenmiştir. Araştırmacı tarafından kurgulanan özgün reji fikri, bestecinin içinde yaşadığı tarihsel süreçler dikkate alınarak ortaya konmaktadır. Rejide, yapılan dramaturji çalışmaları sonucunda ortaya çıkan sahneleme düşüncesi, sembolik öğelerin kullanımı ile aktarılmaya çalışılmaktadır. Eserin bestelenişine ilham kaynağı olan W. Shakespear Macbeth oyunu doğaüstü varlıklar ve onların gerçekleştirdiği kehanetler üzerine kuruludur. Bu çalışma, doğaüstü güçler ve Macbeth'in bilinçaltının yansıması ile kurgulanan bir reji düşüncesini temel almaktadır. Bu sebeple dekor ve kostümlerin kullanımı bu düşünceden yola çıkılarak tasarlanmıştır. Eserin geneline hâkim olan cadılar, Macbeth'in gerçekleştirmekten korktuğu arzularının bir yansıması olarak sahnede varlıklarını sürdürmekte iken, bu arzuların gerçekleşmesinde tetikleyici bir güç olan Lady Macbeth'i merkezine almaktadır. Kurgulanan reji çalışmasında, konu, karakterler, kostüm ve sembolik öğelerin kullanımı yer almaktadır. Çalışma, bölümler halinde kurgulanan reji düşüncesi, sembolik öğelerin kullanımı ve sahne görüntüsünün yer aldığı olay örgüsünün anlatımını içermektedir.

Anahtar Sözcükler: Giuseppe Verdi, Macbeth, Sheakespeare, Opera, Reji

Makale Bilgisi:

Geliş: 17 Haziran 2023

Düzeltilme: 24 Temmuz 2023

Kabul: 1 Ağustos 2023

Giriş

Giuseppe Verdi, 4 perdelik Macbeth operasını, William Shakespeare'in 1607'de yazdığı trajedisinden esinlenerek bestelemiştir. Eser güçlü melodileri, dramatik orkestrasyonu ve karakterlerin içsel çatışmalarını yansıtan müziğiyle opera literatüründe önemli bir yer alarak Verdi'nin en büyük eserleri arasında bulunmaktadır. Operanın ilk metni, librettist Francesco Maria Piave tarafından yazılmıştır. Verdi, Shakespeare Macbeth'ini eserin orijinal dili yerine İtalyanca çevirisinden etkilenerek, 1840 yılında, Londra ziyareti sırasında gösteriyi ilk kez izlemesi ardından bestelemiştir.

1847'de Floransa'daki ilk sahnelenmesinden 18 yıl sonra, Verdi, operanın ilk gösterimi sırasında güçlü eleştiriler aldığı için çalışmayı ikinci kez değiştirmek zorunda kalmıştır. Bunun sebebi, eserinde, aşk hikayesi yerine iktidarın psikolojisini ele alarak dönemin geleneklerine cesurca karşı çıkmasıdır (Batta, 2009:15). Aynı zamanda Verdi, Macbeth rolü ile İtalyan operasının başrolünü tenora verme alışkanlığından vazgeçmiştir. Böylelikle özünde iyi ve kötü yanları çatışan bir karakteri yansıtmakta bariton sesinin uygunluğuna dikkat çekmiştir. (Şatir, 1999: 71)

Verdi'nin bestelemiş olduğu Shakespeare dramaları, bestecinin sanatsal kariyerinde önemli bir yere sahiptir. Bu dönemde, yenilikçi ve estetik düşünce anlayışının giderek güçlenmesi, geleneksel olmayan bir dram arayışı için Macbeth'i ilk önemli örnek olarak gösterilmektedir.

Trajedinin ana ve neredeyse tek kaynağı, Shakespeare'in daha önceki tarihsel oyunlarında kullandığı Raphael Holinshed'in tarihsel çalışmasıdır. Shakespeare, bu oyunu yazarken Holinshed'in Chronicles of England, Scotland and Ireland adlı eserinden yararlanmışır. Ancak Shakespeare, Holinshed'in eserine birçok değişiklik yapmıştır. Örneğin, Macbeth'in karakterini daha karmaşık hale getirmiş, Lady Macbeth'in rolünü artırmış ve oyuna daha fazla gerilim ve heyecan katmıştır (Bonney, 1983: 119).

Eserin yapısal bütünlüğü içinde oldukça önem taşımakta olan doğüstü öğeler, sadece 17. yüzyılın izleyicileri üzerinde korkunç bir çekicilik yaratmakla kalmamış, romantik dönem bestecilerinden Verdi'ye kadar uzanmıştır.

Macbeth operası, Verdi'nin en karanlık ama bir o kadar da güçlü operalarından biri olması, Shakespeare'in orijinal oyununun destansı atmosferinin devamı niteliğindedir. Bu atmosfer Shakespeare'in kusursuz şiirinin Verdi'nin güçlü müziği ile harmanlanmış halidir. Eser, Macbeth'in İskoç tahtının varisi olan Duncan'ı öldürerek kral olma hayalini gerçekleştirmeye çalışmasıyla başlamaktadır. Macbeth bu hayaline, karısı Lady Macbeth'in desteğiyle ulaşır, ancak zaferi kısa ömürlü olmuştur. Kral olma azsusu sebebiyle işlediği cinayetten dolayı duyduğu vicdan azabı onu paranoyaklığa sürüklemiş ve kendi hainliğinin kurbanı olarak tahttan ölümü ile sonuçlanmıştır.

Cadılar ve kehanetlerinin de bu anlamda yeri ve olaylara etkisi büyüktür. Eğer onalrın kehanetleri olmadan Duncan'ı öldürmüş olsaydı tragedyalarda beklenen etki yaratılmamış olacaktı (Urgan,1965:17). Lady Macbeth de aynı şekilde, Macbeth'in tahtı ele geçirmesine yardım etmiş, ardından gelen pişmanlık ile intihar etmişti. Macbeth ve Lady Macbeth'in trajik sonu, Shakespeare'in, iktidarın ve hırsın tehlikelerini anlattığı bir uyarı niteliği taşımaktadır" (Freud 2013).

Reji Düşüncesi

Çalışmanın bu bölümünde, Shakespeare'in eserinden yola çıkılarak, herkesin kendi içinde bir parçasını bulabileceği bir felsefe ile eserin reji düşüncesi ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Buna göre doğüstü olaylar, insan ruhunun iç dünyasını yansıtmaktadır. Bu iç dünya, hırs, iktidar arzusu, ihanet, yapılan eylemlerin beraberinde getirdiği sonuçlar ile başa çıkma yöntemlerini barındırmaktadır.

"Shakespeare'in oyunlarında doğüstü olaylar çok yaygındır. Örneğin, Macbeth'te Lady Macbeth, kralın öldürülmesi için ruhları çağırır. Bu durumda, ruhların varlığı ve etkisinin kesin olduğu varsayılmaktadır. Bazı eleştirmenler, Shakespeare'in doğüstü olayları gerçek olduğuna inandığı için kullandığını öne sürmektedir. Diğer eleştirmenler ise, Shakespeare'in doğüstü olayları, insan ruhunun iç dünyasını yansıtmak için kullandığını öne sürmektedir. Hangi görüş doğru olursa olsun, Shakespeare'in doğüstü olayları ustaca kullandığı açıktır. Doğüstü olaylar, Shakespeare'in oyunlarına gizem, heyecan ve gerilim katmaktadır." (MACGREGOR, 2012: 117).

Kostüm ve sahne tasarımı için belirli bir dönemin seçilmemiştir. Bunun nedeni yaşanan olaylara ve duygulara gerçekçi ama aynı zamanda da metaforik bir yaklaşım izlenimi verebilme düşüncesidir.

Oyun, Macbeth'in kendi isteklerini ve hatta suçlarını gizlemek için karanlıktan yararlanmasıyla gece geç saatlerde geçmektedir. Gecenin siyahının yanı sıra oyunun geleneksel olarak baskın rengi olan kanın kırmızı rengi, her zaman izleyiciler önündedir. Bu iki renk, izleyicilere, cinayet, kötülük, lanet, hırs ve korku temalarını eser boyunca hatırlatmaktadır. Çalışmadaki reji fikrinin temeli de bu temalardan yola çıkılarak insan doğasının eline geçen güç ve onu nasıl kullandığı ile bağlantılıdır. Cadılar ise eserin sahnelenmesinde

bilinçaltındaki düşünceleri, ilk sahneden itibaren Macbeth'in etrafında gezinerek bilinmeyenden bahseden, güç, ihanet ve şiddet dürtülerini ortaya çıkaran, bastırılmış arzularını kulağına fısıldayan iç sesini yansıtımları bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu reji çalışmasında doğa bir insan gibi davranır; öfkelenir, cezalandırır veya iyilik yapmaktadır. Bu nedenle cadılar eser boyunca doğanın bir parçası olarak hareket etmektedir.

Trajedinin güçlendirilmesi ve gerçekleşmesi için anahtar, arzularımız için bir adım atma cesaretini göstermektedir. Bu rejide, iç sesi dış sese dönüştürme gücü Lady Macbeth'indir, ancak bu güçlü ses, aslında tek bir ruh olan iki farklı beden, arzu ve şimdiki eylemin birleşimidir. Lady Macbeth'in rolü, tüm bunların hayata geçmesine yardımcı olan itici güçtür. Lady Macbeth'in sesi; Macbeth kendisi olmaktan korktuğu, cesareti olmadığı veya kendi iradesini bastırmaya çalıştığı durumlarda, iç sesi dış sese dönüşür ve motive edicidir. Bu durumda, Macbeth ve Lady Macbeth aslında farklı bedenler içinde var olan tek ruhtur.

Reji Düşüncesinde Semboller

Eserin sahnelenmesinde ortaya konması hedeflenen ana fikir sembolik öğelerin kullanımı ile gerçekleştirilmektedir. Kullanılan her bir nesnenin sahne üzerindeki varlığı, etrafında olan olaylara destekleyici nitelik taşımaktadır.

Tül: Gerçeklik ve bilinçaltının kırılma sınırı

Oyunun kötü macerasının başlangıcı, tepeye yerleştirilmiş beyaz tüllerin ve onlara tutunmaya çalışan balerinlerin ortaya çıkmasıyla başlamaktadır. Tül, masumiyet ve iyilik yapma arzusunun bir görüntüsüdür, ancak oyun boyunca kötü düşünceye yenilmektedir. Aynı zamanda oyunun en önemli anlarında tül, karakterleri ve gizli gerginliklerin üzerini örtme görevi görmektedir.

Tüllerde kullanılan beyaz/siyah ikilemi, Macbeth'in Duncan'ı öldürüp öldürmeyeceğini düşünürken yaşadığı arada kalmışlık duygusunu anlatmaktadır. Beyaz ve siyah renklere bürünmüş iki dansçının eşlik ettiği bu sahnede, Macbeth bıçağı olarak kötülüğü tercih etme kararı renklerle desteklenmektedir. Yine Banquo ve Lady Macbeth'in ölüm sahnelerinde siyah tül ölümü temsil etmesi bakımından kullanılmaktadır.

Aynalar: En büyük arzu kendi içindedir

Cadılar, Macbeth ve Banquo'nun gelişiyle kehanetlerini anlatırken, her ikisine de bir ayna göstermektedirler. Oyun boyunca kullanılan ayna, içsel bir yansımayı ve geleceği göstermek için kullanılmıştır. Üç yaşlı ve kör cadının kendilerini takip eden dansçılar ile iki savaşıya yönettikleri aynalar, gerçekliğin değil, yaratıkların büyümlü vizyonlarının birer yansıması olarak anlatılmaya çalışılmıştır. Bu etki, cadıların diğer üç kehanetinin yine aynalar aracılığıyla yansıtıldığında etkisini daha da arttırmaktadır. Ancak kehanet aynı zamanda bir takıntı haline gelir: Gerçekten de ziyafet sırasında ayna, Macbeth'i kör eden ve onu suçlarıyla karşı karşıya getiren Banquo'nun hayaleti temsil eder. Sonunda Macbeth, hiçbir şey göremediği aynalarla çevrili olduğu an, onu bekleyen gelecekte kaçamayacağı gerçeğini anlar.

Aynalar, Macbeth'in hikayesinde önemli bir rol oynar. Onlar, Macbeth'in hırslarını ve korkularını yansıtırlar ve onun kaderini belirlemeye yardımcı olurlar.

Lady Macbeth'in kostümü: İsteğinin tezahürü

Lady Macbeth, sadece ana karakterin karısı değil, aynı zamanda eser boyunca onu güç ve iktidar uğruna yönlendiren kişi olarak ön plana çıkmaktadır. Bu sebeple kostüm tasarımı, karakterinin karmaşıklığını ve çelişkilerini ortaya çıkarması amaçlanarak tasarlanmıştır. Kadının hırslı ve güçlü yapısı zamanla ürktücü ve yıkıcı bir hale dönüşmektedir. Kostümü, bu iki yönünü temsil eder ve Lady Macbeth'in karmaşık doğasının hatırlatıcısı niteliğindedir.

İlk perdede, dört dansçı ile bağlantılı olan, belindeki korsesine bağlanmış uzun tüllerin bulunduğu siyah bir elbise giymektedir. Tüller, onun doğüstü yaratıklarla olan güçlü bağını, Macbeth üzerindeki etkisini gösterdiği gibi eserin sonunda ölümünü anlatması amacıyla farklı şekillerde kullanılmaktadır. Eserin başında hırslarını, gücünü gösteren yerden tepeye kadar yükselen görkemli tüller, eserin sonunda onu adeta bir koza gibi sararak ölümünü gerçekleştirmektedir. İkinci perdede ise Lady Macbeth, Macbeth'in taca sahip olmasının ardından gücünün zirvesine ulaşmaktadır. Bu sahnede kan kırmızısı bir elbise giymektedir. Elbisesi elde ettikleri tahttan sahne önüne kadar uzanan kırmızı örtü ile bütünleşmektedir. Bu, onun gücünü ve etrafındaki herkesin (cadılar, suikastçılar ve Macbeth) onun iradesinin tezahürü olduğunu göstermektedir.

Eserin sonuna gelindiğinde, uyurgezerlik sahnesinde tamamen beyaz giyinmektedir. Bu, neden olduğu kötü eylemlerin sonucunda yaşadığı farkındalık duygusu ile arınma çabasını yansıtmaktadır. İlk sahnelerde güçlerini temsil eden tülün kullanımı Lady Macbeth'in mahkumiyetine dönüşüp, onu sararak kaçmasına engel

olan kötülük duygusunu temsil etmektedir.

Görünmez Kral: Uçan Taç

Bu reji düşüncesinde, Kral figürü bir oyuncu tarafından değil, yalnızca tacıyla temsil edilmektedir. Kral Duncan'ın saraya gelişinin haberi sahne arkasında elden ele gezerek taşınan taç ile anlatılmaya çalışılmaktadır. Bu fikir, nesilden nesile aktarılan krallık soyunun devamlılığını anlatılması amacıyla tercih edilmiştir. Gerçekte, güç, bir kişinin mülkiyetine ait değildir, ancak rekabet edilerek kazanılır ve kesinlik sağlamaz. Bu, hiç kimsenin, Macbeth de dahil olmak üzere, sonsuza kadar kral olmayacağını anlamamıza yardımcı olur.

İlk perdenin sonunda, Duncan'ın cinayete kurban gitmesi üzerine kral olmaya hak kazanan Macbeth'in tacı, Lady Macbeth tarafından kendisine takılmaktadır. Bu hareketi ile Macbeth'in değil, Lady Macbeth'in krallığı ve gücü ele geçirdiği anlatılmaya çalışılmaktadır. İşlediği cinayet sonrası Macbeth ne taca ne de koltuğa oturmayı kendisine layık görmemektedir.

İkinci perdede, taht ilk kez görüldüğünde, Macbeth ona oturmaya cesaret edemez, ancak Lady Macbeth ona oturur ve bu, bu savaşın zaferini temsil etmektedir. Lady Macbeth'in Banquo'yu öldürme planı, sonunda üç cadı (kraliçenin tezahürü) tahtta otururken sahneye yansıtılır.

Macbeth'in tahtta, taçlandırılmış olarak oturduğu tek an, cadılar tarafından sağlanmaktadır, bu da aslında gerçekliğin değil, gizli rüyasını temsil etmektedir.

Saydam Duvar: Macbeth'in Hayaletleri

Sahnenin arkasında, eser boyunca geçişlerin sağlandığı ve ışık desteği ile bazen parlak, bazen karanlığı yansıtan transparan bir duvar bulunmaktadır. Bu duvar; Macbeth'in bilinçaltının, öldürdüğü kişilerin, onların hayaletlerinin ve günahlarının bir hatırlatıcısı niteliğindedir.

Saydam duvar perdesi, Macduff'un arşında görünür hale gelerek gerçekliğin bir yansımasını ortaya koymaktadır. Ailesinin ölüm haberini perde arkasından izleyen Macduff, onlara ulaşmaya çalışmakta fakat bunu başaramamaktadır. Lady Macbeth'in de ölüm haberi, Macbeth sahne üzerindeyken arkada belirmesi ile desteklenmektedir.

Eserin en sonunda ise Macbeth'in ölümü ardından perde arkasında krallığın başına geçecek olan Banquo'nun oğluna dikkat çekilmektedir.

Cadılar: Koro ve Doğa

Cadılar korusu, Lady Macbeth'in kocası üzerindeki gücünün bir tezahürü olan yüzüstü karakterler olarak eserde var olmaktadır. Doğaüstü güçlerin eserdeki teması cadılar üzerinden yansıtılmaktadır. Cadılar, bazen insan, bazen ise doğanın bir parçası olan cansız varlıklara dönüşmektedirler. İnsan gibi hareket edebilirler ya da rüzgârın veya ormanın güçlerini çağırabilmektedirler.

Macbeth, onların varlığının farkında olmasa da tüm hayatı bu gizemli yaratıklar tarafından yönetilmektedir. Simgesel unsurlarla (tül ve taht gibi) ilişkileri, amaçlarını anlatmaktadır.

Aynı şekilde, koro üyelerinin, taç ve aynaları elden ele aktarmaları süregelen olayların akışını simgelemektedir.

İkinci perdede, koro, Lady Macbeth'in oturmakta olduğu tahtın arkasında konum almaktadır. Bunun sebebi, kraliçe ile olan bağlantısını simgelemektedir. Lady Macbeth'in eser başında kadın koro ile olan ilişkisi, bu sahnede suikastçı olarak varolan erkek koro ile gerçekleşmektedir.

Koro, Macbeth'in hikayesine derinlik ve anlam katması ve onun karakterini daha ilgi çekici hale getirmesi bakımında önemli bir rol oynamaktadır.

Kader, doğa ve büyüün sürekli yaşamsal döngüsü içerisindeki varoluşunu vurgulamak amacı ile koroyu yöneten üç yaşlı ve kör kadın figürü tercih edilmiştir. Bu şekilde, Shakespeare'in üç cadısı da esere dahil edilerek koronun önemine dikkat çekmeye çalışılmaktadır.

Arkadaşlar ve Düşmanlar: Gerçeklik

Eserdeki diğer roller başlangıçta aynı savaşı vermekte olan askerlerdir. Ancak, hayatlarına giren kehanetler ile güce duyulan merak karakterler arasında ayrılıklara sebep olmaktadır. Banco, Macbeth'in sadık arkadaşı olmaktan çıkarak, tahtı ele geçirmek için onun rakibine dönüşmektedir. Sonunda en yakın dostunun emri ile suikastçılar tarafından öldürülmektedir.

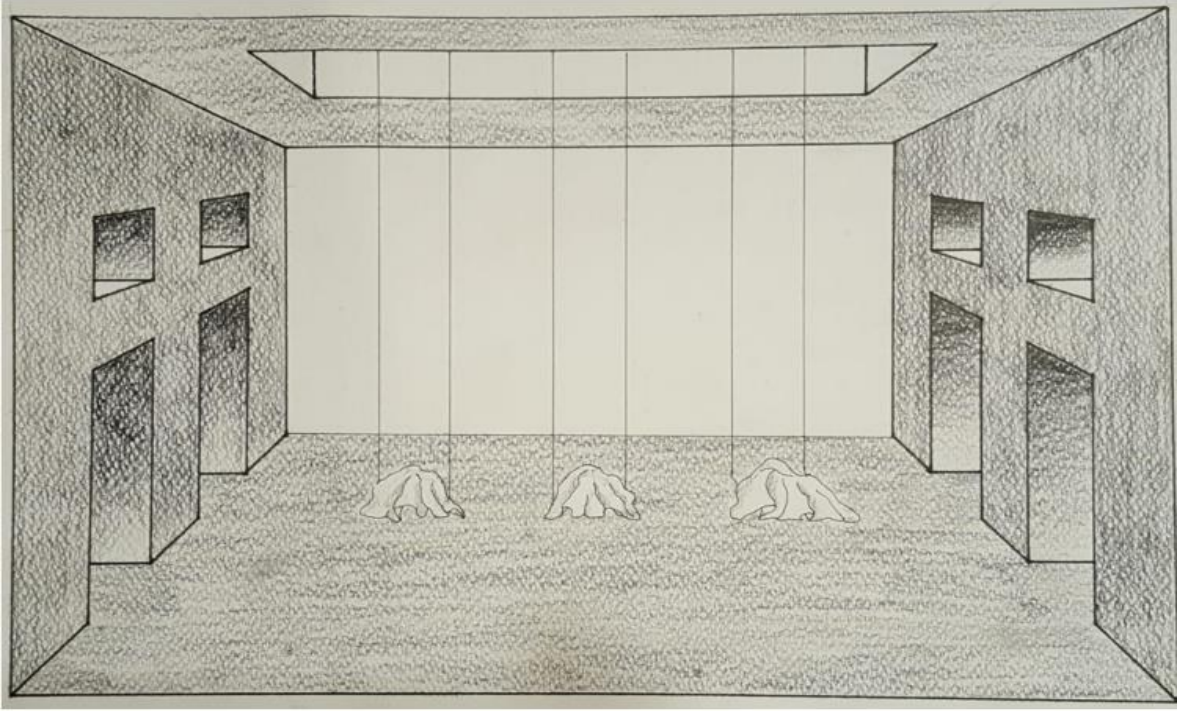
Macduff ve Malcolm, kralın ölümüyle ilgili şüphelerin üzerlerine düştüğü anda Macbeth'in dürüstlüğünden şüphe etmeye başlamaktadırlar. Bu, Malcolm'u bir kaçak ve plancıya dönüştürürken, Macduff, ailesinin Macbeth tarafından öldürüldüğünü öğrendiğinde öfke ve intikamla kör olmaktadır.

Yardımcı karakterler, ana karakter gibi, cadıların büyüünün uyandırdığı güç hırsı nedeniyle istenmeyen ancak yine de meydana gelen değişikliklere uğramaktadır.

Olay Örgüsü

Prelüd

Perde açıldığında ilk görüntü, birbirleriyle üst üste binmiş beyaz tüllerden oluşan bir kütleye düşen soluk bir ışıktır. Müzik hızlandıkça, ışık yardımıyla sahneye sis efekti verilerek, fırtınanın ortasında kalmış gizemli bir alan belirmektedir. Üç kadın dansçı sahnenin ortasında bulunan kumaşların altında gizlenmektedirler. Müzik değiştikçe, zemindeki tüller farklı aşamalar ile yavaş yavaş yükselmeye başlamaktadır. Preludin sonunda, tüm beyaz tüller kaldırılmış ve dansçılar arkalarında konumlandırılmıştır. Kasvetli ve baskıcı ortamdaki korkan dansçılar, beyaz kumaşlara tutunmaktadır.

Görsel 1. Prelüd

1. Perde

Prelüd'ün sonunda dansçılar, yukarıya kaldırılan beyaz tüllerin arkasında yerlerini alarak pozisyon almaktadırlar. Koro kendi arasında üç gruba ayrılarak sahneye farklı taraflardan girmektedir.

Perde, şimşek ve gök gürültüsüyle dolu bir orman atmosferini çağrıştırarak açılmaktadır. Ormanda, üç grup halinde toplanmış bazı cadılar görülmektedir. Birinci grup soldan, ikinci ve üçüncü grup sağdan sahneye girmektedir. Her grup, bir bastona dayanan ve ayın için toplanmış kör cadılar tarafından yönetilmektedir. Sahneye girdiklerinde, tavan kornişlerinden sarkan tüllerin rengi beyazdan şeffaf bir renge dönüşmektedir. Cadılar sahnenin ortasına doğru hareket ederken, üç yaşlı cadıdan gelen işaret ile dansçılar tülün altından çıkarak sahne önüne gelmeye başlamaktadır. Koro bir yarım daire oluştururken, yeni cadılar ritüel bir dansa başlarlar. Sahne önündeki bir çizgide sıralanırlar ve Macbeth'in gelişini beklemeye ve kehanete başlamaya hazırlık yapmaya başlamaktadırlar. Üç yaşlı kör cadı merkezde beklerken, üç ayna koronun ellerinde gezinmektedir.

Cadılar, Macbeth ve Banquo'nun yaklaştığını fark ettiklerinde aynaları üç dansçıya veririrken, cadılar korusu ise tüllerin arkasına geçerek onları gözlemlmeye başlamaktadır. Macbeth ve Banquo sahneye girdiklerinde karşılarında aniden beliren cadıları görünce şaşırılmaktadır. Sahne ortasına geldiklerinde önde bulunan dansçılar ellerinde tuttıkları aynalar ile kendilerine kehaneti gösterirken, tüllere sarılmış dansçılar güçlü bir rüzgâr esintisi havasını vermek için tülleri sallamaktadır. Cadılar kehanetlerde bulunmaya başlayarak Macbeth'i Glamis Lordu, Cawdor Lordu ve İskoçya Kralı olarak selamlamaktadırlar. Eş zamanlı olarak üç dansçı söylenen her kehanette Macbeth'e yaklaşarak ona yansımaları göstermektedir. Macbeth

duydıkları ve gördükleri karşısında titrerken, Banquo da kendisi için bir kehanet istemektedir. Dansçıların Banquo'ya doğrulttukları ayna bir çocuğun görüntüsünü yansıtmaktadır. Bu sahne sahneye Kralın habercilerinin gelmesi ile bölünmüştür. Habercilerin Macbeth'e Cawdor Lordu olarak seçildiğini söylediklerinde cadılar tüllerin arkasına saklanmaktadır. Banquo, cadıların doğru söylediğini düşünmekten dehşete düşerken Macbeth, hırs ve ölüm hakkındaki düşüncelerini dile getirmektedir. Macbeth ve Banquo sahneden ayrılırken cadılar canlanarak sahne önünde yerlerini almaya başlamaktadır. Tüller ise yukarıya doğru çekilerek ortadan kaybolması ile sahne boş kalmıştır.

Lady Macbeth'in sahnesi girişi ile cadıların çıkışı arasındaki bağlantı temele alınmıştır. Bu sahnede, cadılar sahnenin ortasında toplanarak bir grup oluşturmaktadır. Cadılar, Lady Macbeth'i grubun ortasına alırken dansçılar ellerinde elbisesine kemer ile bağlanmış olan tülleri alarak sahnenin dört köşesine doğru doğru açılmaktadır. Bu, cadıların onun varlığından doğmuş gibi göstererek aralarındaki bağı sembolize etmesi bakımından önem taşımaktadır. Sahne ortasında yalnız başına kalan Lady Macbeth, Macbeth'ten gelen mektubu okumasının üzerine onu Kral Duncan'ı öldürmeye teşvik etmeye karar verdiğini söylemektedir.

Lady Macbeth, Kral Duncan'ın o gece kaleye geleceğini öğrendiğinde cinayetin zamanına karar vermiştir. Dansçılar ellerinde tuttıkları tüller ile ayağa kalkarak Kraliçe'nin büyüekte olan iktidar arzusunu göstermekte destekleyici olmaktadır. Ardından, dansçılar tülleri toplayarak Lady Macbeth'ten uzaklaşarak onu yalnız bırakmışlardır. Dansçılar, Kraliçe'nin arzularının bir sembolüdürler ve tülleri, Kraliçe'nin iktidarını temsil etmektedir. Dansçılar, Kraliçe'nin arzularının büyümesi ve sonunda gerçekleşmesi ile birlikte sahneyi doldurken ardından karanlıkta kaybolmaktadır. Bu, Lady Macbeth'in hırslarının sonunda onu yok edeceğinin bir göstergesi olarak düşünülmüştür.

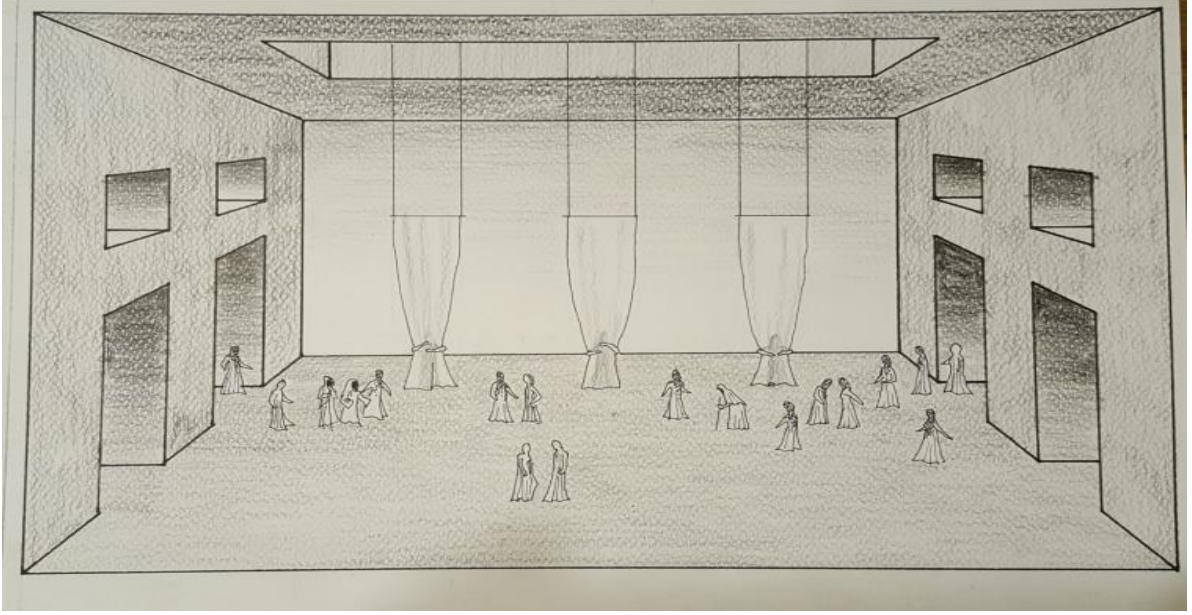
Macbeth sahneye girdiğinde çift sahnede yalnız kalmıştır. Bu sahne, Lady Macbeth'in kocası üzerindeki etkisini gözler önüne koyması bakımından önem taşımaktadır. Bu sahneyi Kral'ın saraya gelişi takip etmektedir. Kral Duncan'ın gelişini temsil etmek için, arkada bulunan saydam duvarın arkasındaki dansçılar ve bir grup figüran kraliyet tacını elden ele geçirerek taşımaktadır. Kral Duncan'ın kendisi görülmemekte, onu temsilen sadece sahnede taç varolmaktadır. Taç, Lady Macbeth'in iktidar arzusunun bir sembolü ve onun için bir hedeftir. Lady Macbeth'in Kral Duncan'ı öldürme planına olan bağlılığını ve onu gerçekleştirmek için her şeyi yapmaya hazır olduğunu göstererek elden ele gezen tacı takip ederek sahneden uzaklaşmaktadır. Böylelikle Macbeth sahnede yalnız başına kalmıştır.

Beyaz ve siyah kostümlü iki dansçı sahneye girmektedir. Siyah giysili dansçı, Macbeth'e bir bıçak uzatırken, beyaz giysili dansçı ise Macbeth'i bıçaktan uzaklaştırmaya çalışmaktadır. Koreografi eşliğinde gerçekleşen bu sahne, Macbeth'in arzuları ile mücadelesini temsil etmektedir. Sonunda, Macbeth siyah giysili figürü takip ederek sahneden çıkarken arzularına yenilmiş ve Kral Duncan'ı öldürmeye karar vermiştir. Sahnede yalnız başına kalan beyaz kostümlü dansçı, Lady Macbeth'in gelmesi ile oradan uzaklaşmaktadır.

Macbeth, Kral Duncan'ı öldürmüş, arzularının gerçekleşmesinin başlangıcıyla sarsılmış halde dehşetle boşluğa bakmaktadır. Hemen arkasından gelen Lady Macbeth ise, Macbeth'in cesaretini geri kazanmasına ve cinayetin sorumluluğunu üstlenmesine yardımcı olmaya çalışmaktadır. Macbeth'in yarım bıraktığı işi tamamlamak üzere sahneden ayrılarak, Macbeth'i de yakalanmamaları için sahneden uzaklaştırmıştır.

Macduff ve Banquo, yaşanan olaylardan habersiz bir şekilde sahneye girmektedir. Banquo sahnede beklerken, Macduff Kral'a bakmak için oradan uzaklaştırılır. Kısa bir süre sonra geri dönen Macduff, Kral'ın ölüm haberini vermektedir.

Atılan çığlıkları duyan Macbeth, Lady Macbeth, Malcolm, koro ve hizmetçiler her yerden sahneye girmeye başlamaktadır. Duncan'ın ölümü sadece başsız kalan tacın sahne ortasına getirilmesi ile anlatılmaktadır. Koro, taca dokunmak istemez bir şekilde arkalarını dönerken, Macbeth, Banquo, Macduff ve Malcolm da aynı şekilde taca bakmamak için onlara sırtlarını dönmektedir. Macbeth dönmek üzereyken Lady Macbeth onu durdurarak tacı Macbeth'in başına takmıştır.

Görsel 2. I. Perde

2. Perde

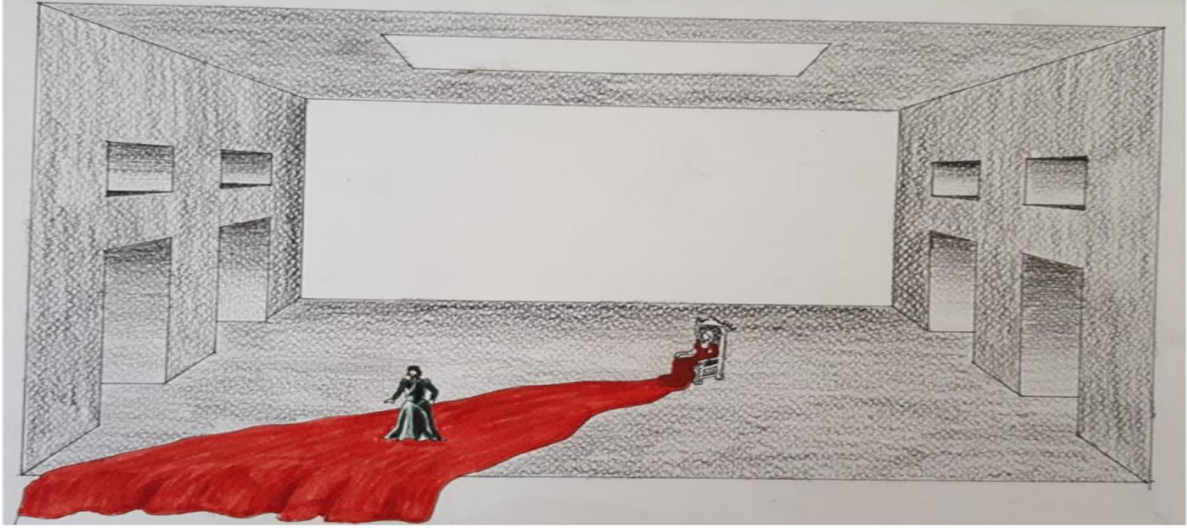
Sahnenin sağ arka köşesinde bir taht bulunmaktadır. Tahtın üzerine bağlanmış kırmızı bir kumaş, sahne önüne doğru gitgide genişleyerek serilmiştir. Tahtta oturan Lady Macbeth'in elbisesi adeta yerdeki kumaşın bir parçası gibi görünmektedir. Kraliçe, taht ve kırmızı örtü bir bütünlük oluşturmaktadır. Sahneye giren Macbeth, cadıların Banquo hakkında söylediği kehanetleri düşünmektedir. Onu bir düşman olarak görmeye başlamış, onu ve oğlu Fleance'i öldürmeye karar vermiştir. Macbeth sahneden ayrıldığında, Lady Macbeth yalnız kalır ve onu uzaklaşırken seyrederek. Lady Macbeth'in aryası sırasında, üç dansçı cadı sahneye girerek onu dinlemeye başlamışlardır. Oradaki varlıkları ile sanki Lady Macbeth'in karanlık planları hakkında emir almaları anlamını vermektedir. Lady Macbeth sahneden ayrıldıktan sonra, onlar tahtta kalarak kraliçenin kendisi gibi davranmaya başlamışlardır. Suikastçı kılığında tahtın arkasında yerlerini alan erkek koro, ellerindeki büyük siyah kumaş parçası ile Banquo'nun gelişini beklemektedir.

Banquo oğlu Fleance ile sahneye girmiştir. Cadılar ise onları saklandıkları tahtın arkasından izlemektedirler. Banquo'nun aryasını söylediği esnada oğlu cadıları görmüş ve onların yanına gitmiştir. Cadılar, heykel gibi hareketsiz durmaktadır. Aryanın sonunda, Banquo oğlunu almak için giderken, suikastçılar tahtın arkasında saklandıkları yerden çıkarak Banquo'ya saldırmaya hazırlanmaktadır. Oğlu ne olduğunu anlamaya çalışırken, cadılar onu kendilerine doğru çekmeye çalışmaktadırlar. Fakat uğraşları başarısız olmuş, Fleance kaçmayı başarmıştır. Suikastçıların ellerindeki siyah tül ile Banquo'yu sarmaları onun ölümünü gözler önüne koymaktadır.

Bir sonraki sahnede tüm koro yerdeki kırmızı halıya basmamaya dikkat ederek sahneye girmektedir. Başlangıçta, yüzleri cadıların peçeleriyle kaplı olan kadın korosu, seyirciye arkaları dönük şekilde pozisyon almıştır. Bu sırada, Macbeth ve Lady Macbeth kırmızı halının üzerinde yürüyerek sahneye girmektedirler. Müziğin başlamasıyla yüzlerindeki peçeleri çıkaran cadılar davetliler olarak sahnede yerlerini almaktadırlar. Ellerinde şarap kadehleri taşıyan bir grup garson kılığındaki figüranın sahneye girmesi ile yemek başlamıştır.

Macbeth tahta oturmaya hazırlandığı sırada, cadılar korosunun arasından çıkan bir dansçının tuttuğu aynadaki ışık yansıması ile irkirmiştir. Bu olay, ikinci ve üçüncü kez tekrarlanmaktadır. "Kaç, kaç!" diye bağırırlarken, dansçılar koronun arasından ellerinde tuttıkları aynalarla Kral'ın yüzüne ışık huzmelerini yönlendirmeye devam etmektedirler. Macbeth, umutsuz bir şekilde koronun arasından geçmeye çalışırken, Lady Macbeth onu sakinleştirmeye çalışmaktadır.

Bu sahne, Macbeth'in tahtta oturmasının ardından yaşadığı vicdan azabı ve korkuyu göstermektedir.

Görsel 3. II. Perde

3. Perde

Perde açıldığında, tavadan sahnenin önüne kadar uzanan üç tülün kullanımı, tekrar cadıların dünyasına geri döndüğünün vurgulanması amaçlanarak düşünülmüştür. Macbeth'in asla oturmaya cesaret edemediği taht, sahnenin tam ortasında devrilmiş bir şekilde durmaktadır.

Tahtın etrafında üç dansçı bulunmaktadır. Önlerinde bulunan aynalar, cadıların yönlendirilmeleri ile ayine başlayacaklarının sinyalleri vermektedir. Yeni kehanetler öğrenme amacıyla sahneye giren Macbeth, karşısında gördüğü ortamdan rahatsızlık duymaya başlamıştır. Cadılar yine aynalar aracılığıyla Macbeth'in karşısına farklı kişilerin hayaletlerini göstermeye başlamıştır.

İlk hayalet, Macbeth'e Macduff'a dikkat etmesini söylerken, ikinci hayalet, Macbeth'e hiçbir kadın tarafından doğmuş kişinin ona zarar veremeyeceğini söylemektedir. Üçüncü hayalet ise, Macbeth'in Birnam Ormanı hareket etmedikçe yenilmez olacağını anlatmaktadır.

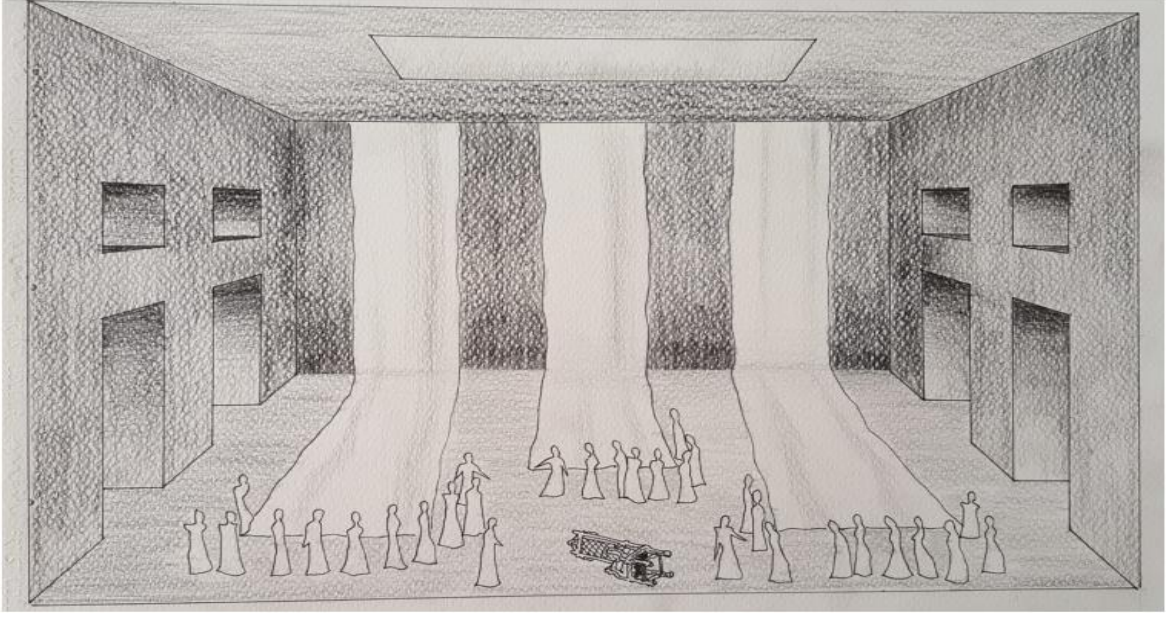
Her kehanet, dansçıların ellerindeki aynalar ile Macbeth'e ardı ardına gösterilirken, sahnenin arka ortasında farklı ışık teknikleri ile silüetler belirlemektedir. İlk görüntü, uzaktan yaklaşan ve arkadan aydınlatıldığında giderek büyüyen bir adamın silüetini göstermektedir. İkinci görüntü, arkadan aydınlatıldığında hamile olduğunu gösteren bir kadını, üçüncü görüntü ise arkadan aydınlatıldığında uzaklaşan ve bir çocuğa dönüşen bir yetişkinin yansıması şeklinde gerçekleşmektedir.

Görüntüler, Banquo'nun hüküm sürecek soyundan gelen sekiz kralın hayaletlerinin geçidi ile devam etmektedir. Macbeth sahnenin ortasına geldiğinde, dansçılar ellerinde taçlar tutarak etrafında dönerek onu çevrelemektedirler.

Dansçılar, Macbeth'i korkutmak ve onu tahttan indirmek için Banquo'nun soyundan gelen sekiz kralın hayaletlerini temsil etmektedirler. Macbeth, hayaletlerin varlığından rahatsızlık duymuş, onları durdurmak için elinden geleni yapmış fakat başarılı olamamıştır. Macbeth, dehşete düşmüş bir halde yorgunluktan bayılmıştır. Bayıldığında, cadılar kenara açılmış şekilde onu izleyerek kendi aralarında fısıldaşmaktadırlar. Müzikte Lady Macbeth'in teması tekrar edildiğinde, cadılar devrilmiş tahtı yerden kaldırarak, Macbeth'i baygın halde tahta oturtmaktadırlar. Başına ise tacı başına koymuşlardır. Onu çevreleyerek şarkı söylemeye devam ederken, Lady Macbeth sahnenin solundan şeffaf duvarın arkasından aynı temayla yürümektedir. Cadılar, sahneden çıkmaya başlamışlardır.

Lady Macbeth'in gelişi ile kendine gelen Macbeth kafasındaki tacı çıkartmıştır. İkili sahnenin önünde biraraya gelerek intikam arzularını dile getirmektedirler. Herkes sahneyi terk ettiğinde, tüller yukarıya kalkmış, alan ise boş kalmıştır.

Görsel 4. III. Perde

4. Perde

Perde açılırken Macbeth'in askerleri, onu korumak için ortalarına alarak oluşturdukları üçgen pozisyonunda sıralanmaktadır. Üç yaşlı dansçı ise ellerinde aynalarla sahneye girmektedir. Sahne önünde duran topluluk arkalarını döndükleri sırada Birnam ormanını karşılarında görmektedir. Dansçıların kostümlerinin bir parçası olarak ellerinde bulunan ağaç dalları sayesinde orman görüntüsü verilmesi tasarlanmıştır. Macduff'un askerleri, sahnenin her iki tarafından girerek diğer gruba yaklaşmaktadır. Macbeth, aynalar aracılığıyla yayılan ışık oyunları ile şaşkına dönmüştür. Aynalar artık geleceğin görüntüsünü değil, kaderini temsil eden karartılmış görüntüler yansıtmaktadır.

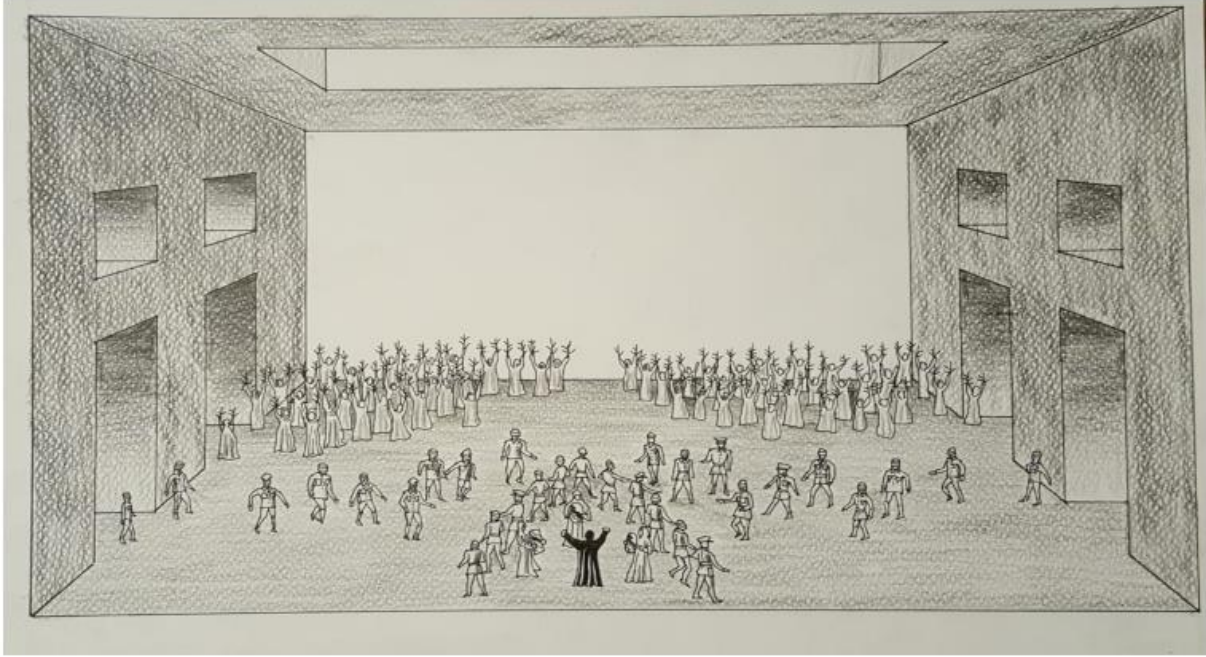
Yanlarında Macduff ile birlikte bitkin bir şekilde koro sahneye girmektedir. Sahne ortasına geldiklerinde tüm koro yere oturmaktadır. Sahne Macduff'un ölen ailesinin saydam duvarın arkasındaki yansıması ile devam etmektedir. Macduff sahne arkasındaki duvara yaklaşarak onlara dokunmaya çalışırken arkada beliren süikastçılar onları sürükleyerek uzaklaştırmaktadır. Macduff ise çaresizce onları kurtarmaya çalışmaktadır fakat başarılı olamamıştır. Silüetlerin ortadan kaybolması üzerine koronun bulunduğu sahne ortasına geri dönmüştür. Macduff'un aryanın ardından Malcolm ve adamları ona destek olmak için gelmiştir.

Bir sonraki sahnede Lady Macbeth suçluluğunun yarattığı vicdan azabından kurtulmak amacıyla uyurgezer şekilde gezinmektedir. Sahnenin bir kenarında hizmetçisi ve doktor onu izlemektedir. Beyaz giydiği elbisesi belinde siyah tüllerin bulunduğu bir kemere bağlanmıştır. Bu sahnede Lady Macbeth'e ilk aryanında olduğu gibi, dört dansçı eşlik etmektedir. Aryanın sonunda dansçılar ellerinde tuttıkları siyah tüllerini koreografi eşliğinde Lady Macbeth'i sarmaya başlamaktadırlar. Bu onun ölümünün gerçekleştiği an olarak yansıtılması istenmiştir. Dansçılar tamamen sarılmış halde Lady Macbeth'i sahne dışına çıkartırken, hizmetçisi ve doktor çaresizce onları izlemektedir.

Macbeth sahneye tamamen boş kalmış sahneye girmektedir. Aryanını söylerken sahne arkasında bulunan saydam duvar aydınlanır ve arkasından öldürdüğü kişilerin hayaletleri (Duncan, Banquo ve Macduff'un ailesi) ardı arkasına belirir. En son Lady Macbeth'in hayaleti geçmekte ve bu Macbeth'e onun ölüm haberini vermektedir. Lady Macbeth'in ölüm haberine karşı tepkisiz kalan Macbeth, sahneye bir grup koristin girmesiyle kendine gelmiştir. Koro Birnam ormanının ayaklanaka saraya doğru gelmekte olduğunun haberini vermektedir. Askerler Macbeth'i korumak için etrafında üçgen şekli almıştır. Müzik eşliğinde, tüm dansçılar, ellerinde aynalarla Macbeth'i çevreleyerek onu suçlarıyla yüzleşmeye zorlamaktadırlar. Koro üyeleri arkalarına dönerler ve şeffaf duvarın arkasında Birnam Ormanı'nın görüntüsü belirir. Orman, ellerinde dallar bulunan kostümler giyen koro üyelerinden oluşmaktadır. Macbeth, gördükleri karşısında şaşkınlığa uğramıştır. Tam o sırada kalabalığın arasından Macduff'un kendisine doğru yaklaştığını fark edememiştir. Artık yaşadığı suçluluk duygusundan dolayı aklını yitirmiş olan Macbeth, Macduff'a karşı koyamamış ve bu onun sonunu getirmiştir.

Eserin final sahnesinde, tüm koro sahnenin önüne doğru ilerlerken, Macduff sahneye girmekte olan

genç Malcolm'u kral olarak selamlamaktadır. Işık yavaş yavaş karakterlerden uzaklaşırken, şeffaf duvar aydınlanarak arkasında bir çocuk silüetine dikkat çekmektedir. Bu sahne, yeni bir kralın gelişini ve Macbeth'in ölümünün ardından İskoçya'nın yeniden doğuşunu temsil etmesi bakımından önem taşımaktadır.

Görsel 5. IV. Perde

Sonuç

Bir eseri sahneleyecek olan rejisörün özgün bir düşünce ortaya çıkarabilmesi için öncelikle kaynak taraması yapması gerekmektedir. Yorumlama yapılırken eğer ki bir opera yapıtına kaynak teşkil eden oyun veya edebi eser var ise incelemeye bu noktadan başlanması büyük önem taşımaktadır. Buna bağlı olarak metinde anlatılmak istenilen temel ilkeler üzerinde ana fikir ve yan düşünceler yapılanmalı, aktarım şekli planlanmalıdır. Bu çalışmada, Giuseppe Verdi'nin Macbeth operasının doğaüstü ve psikolojik boyutunu vurgulayarak yansıtacak bir sahneleme düşüncesi geliştirilmiştir. Bu düşünceye göre, cadılar Macbeth'in bilinçaltının bir yansıması olarak sahnede varlıklarını sürdürmelidir. Bu, Macbeth'in içinde yer alan karanlık arzularını ve tutkularını temsil eder. Lady Macbeth ise bu arzuların gerçekleşmesinde tetikleyici bir güçtür. Çalışma kapsamında ele alınan dekor ve kostümler de bu düşünceleri yansıtmak amacıyla tasarlanmıştır. Cadılar, sahnede karanlık ve gizemli bir atmosfer yaratacak biçimde yerleştirilmiştir. Kullanılan tüm sembolik öğeler eserin genel atmosferini destekler niteliktedir. Örneğin, cadılar tarafından Macbeth'e verilen kılıç, onun içindeki karanlık arzuların bir simgesidir. Bu reji yaklaşımının, eserin doğaüstü ve psikolojik boyutunu daha iyi yansıtacağına, operanın daha zengin ve derin bir deneyim olmasını sağlayacağına inanılmaktadır. Rejisör olarak yapılan yorumlama, üzerinde çalışılmış, açıklanabilir kavramlara dayanmadıkça tek başına bir anlam ifade etmez. Sahnelenen eserin ana fikrini araştırmaya yönelik yapılan farklı alanlarda çalışmalar ortaya koymaktadır. Oyun karakterlerinin, yazarın yaşadığı dönemin birer yansıması olarak işlendiği düşünülebilir. Oyunu sahneleyen rejisör, dekor ve kostüm tasarımcısı ile işbirliği içerisinde olmalıdır. Söz konusu ana fikrin aktarımı ancak doğru düşünülen dekor, kostüm, ışık gibi sahnesele unsurlar ile mümkün olabilmektedir.

Kaynaklar

- BATTA, Andras (2009). OPERA Composers, Works, Performers, English Edition/Germany
BONNEFEY, Yves (1983). Shakespeare Macbeth, Oscar Mandadori/London
Traduzione di Vittorio GASSMAN
FREUD, Sigmund (2013). Coloro Che Soccombono Al Successo, il notes magico
Traduzione di Federica GAVİN

HONAN, Park (2003). Shakespeare. Bir Yaşam, Yapı Kredi Yayınları/İstanbul

Çeviri: Bülent BOZKURT

MACGREGOR, Neil (2012). *Il Mondo Inquieto di Shakespeare*, Gli Adelphi, BBC/ London

Traduzione di Carlotta FONZI

NUTKU, Özdemir (2000). *Dünya Tiyatro Tarihi Cilt.1*, Mitos Yayınları/İstanbul

SHAKESPEARE, William (2012). *Macbeth*, Remzi Kitabevi 10. Basım/İstanbul

Çeviri: Bülent BOZKURT

ŞATIR, Sabri (1999). *Koronun Babası Verdi*, Pan Yayıncılık/İstanbul

URGAN, Mina (1965). *Macbeth (Bir İnceleme)*, Çan Yayınları/İstanbul

GIUSEPPE VERDI'S DIRECTORIAL THOUGHTS ON THE OPERA MACBETH

Ayşe DAĞISTAN

ABSTRACT

In this study. A staging idea on the opera composed by G. Verdi, one of the 19th century opera composers, inspired by W. Shakespeare's tragedy named "Macbeth" was examined. The original directional idea, devised by the researcher, is put forward by taking into account the historical processes in which the composer lived. The idea of staging, which emerged as a result of the dramaturgy studies, is tried to be conveyed by the use of symbolic elements. W. Shakespeare's play Macbeth, which inspired the composition of the piece, is based on supernatural beings and the prophecies they fulfill. This study is based on the idea of a directorship, which is constructed with supernatural powers and the reflection of Macbeth's subconscious. For this reason, the use of decor and costumes was designed based on this idea. While the witches, who dominate the work in general, continue their existence on the stages as a reflection of the desires that Macbeth is afraid to realize, it focuses on Lady Macbeth, who is a triggering force in the realization of these desires. The plot, the characters, the costume and the use of symbolic elements are included in the fictionalized directional work. The study includes the idea of the director, the use of symbolic elements and the narration of the plot with the scene image.

Keywords: Giuseppe Verdi, Macbeth, Shakespeare, Opera, Director